

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa

v Idriji.

Rokopisov ne vračamo

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2.50 „
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste

če se tiska enkrat 14 h
„ „ dvakrat 12 „
„ „ trikrat 10 „
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravištvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Šolstvo v deželnem zboru kranjskem dne 2. t. m.

Novi ljudskošolski zakon.

Poslanec Lavrenčič poroča o načrtu novega zakona o ljudskem šolstvu na Kranjskem. Pravi, da je načrt naravnost idealen. Doba prostega pouka se je skrajšala — čitati, pisati in verske resnice — samo to je treba otroku. Pravi, da se S. L. S. ne protivi šolski izobrazbi, pač pa je za delo kmetijskih otrok že z mladih nog.

Dvorni svetnik vitez Kaltenegger fungira kot vladni zastopnik.

Kontra govori grof Margheri, ki pravi, da bo zakon težko dobil najvišje potrjenje. Določbe, ki urejujejo plače, naj se obravnavajo posebe kot provizorij.

Govor poslanca E. Gangla.*

V šolskem odseku sem imel že priliko, da sem označil naše principialno stališče. Ne kaže da bi iznova ponavljal, kar sem že tam povedal. Omejim se na druge stvari, ki se mi zde važne. Eno je gotovo, to namreč, da je danes tisti dan, ki ga je pričakovalo vse učiteljstvo brez razlike narodnosti in političnega prepričanja s hrepenjem, pa tudi z mešanimi čustvi.

Ob slovesnih prilikah imenujemo učiteljstvo pionirje prosvete in kulturne delavce. Ob resnih prilikah, kakršna je današnja, pa se moramo spominjati, da to učiteljstvo strda in trpi pomanjkanje. Materialni položaj učiteljstva je popolnoma nevdržljiv in nujna je potreba, da se ta položaj izboljša. § 55. določa, da bodijo prejemki taki, da more učitelj preživljati sebe in svojo rodovino. Znano pa je, da je kranjsko učiteljstvo na zadnji stopnji glede plače med vsem avstrijskim učiteljstvom, na 30. mestu. (Klic: Kakor pazniki v prisilni delavnici.)

Govornik opiše razne slučaje učiteljske bede, zlasti učiteljske bolezni — jetike. Učiteljski stan mu jemlje fizične sile, na drugi strani pa mu službeni dohodki ne

* Navajamo le kratko vsebino vseh govorov. Uredn.

zadoščajo, zaradi česar si išče zaslužka izven poklica.

Obžalujem, da se ni iz tega kompleksa izločila zakonska določba, ki se bavi z materialnimi dohodki učiteljev.

Že pred 6. leti smo se bavili z zakonom o šolskem nadzorstvu samem zase in bi lahko danes razpravljali tudi o prejemkih zase.

Zakon o nadzorstvu je star šele 2 leti in ni izprememba še tako potrebna. Potrebna pa je regulacija plač. Vem, da je tedni marsikateri oče že računal, kako bo obrnil z novimi prejemki. Navaja nadalje slučaje učiteljske bede ter slika skrajno potrebo, da se tem strašnim socialnim krivicam napravi konec, kar pa je mogoče samo, če se vprašanje regulacije plač obravnava posebe.

V načrtu pa je v posameznostih toliko netočnosti in nasprotstev z državnim šolskim zakonom in državnimi osnovnimi zakoni, da načrt že zato ni sprejemljiv, zlasti ker je jasno, da ne bo mogel dobiti najvišjega potrdila. S tem pa je pokopana tudi regulacija, ker se je ustvaril junktim. (Klic: Saj to nameravajo.)

Glede posameznih odstavkov bomo označili svoje stališče v podrobni debati, glede nekaterih točk pa hočem označiti stališče napredne stranke že sedaj.

Kar se tiče šolskega nadzorstva smatramo, da gre krajnim šolskim svetom pred vsem upravna naloga, ne pa vmešavanje v zadeve didaktičnega in pedagoškega značaja.

§ 10. je v nasprotstvu s § 14. in osnovnim zakonom, ker izključuje učitelja od izvrševanja poslov okrajnega šolskega nadzornika, dočim mu § 14. zopet jemlje možnost, da bi bil predsednik krajnega šolskega sveta, dočim se ta možnost ne jemlje zastopniku cerkve.

Glasovali bomo tudi proti § 11. in 13., ki govori o nalogah krajnega šolskega nadzornika povečini, ker jim je dana pravica voditi disciplinarne preiskave.

§ 18. Vsi člani krajnega šolskega sveta so upravičeni obiskovati šole. — Po našem mnenju je to šoli na kvar, če ima vsak član pravico biti prisoten in v slučaj konflikta s člani šolskega sveta se lahko razvije nagajivost, lahko se zgodi

tudi, da hodijo člani iz nagajivosti v šolo. (Klic: Da spravijo učitelja v disciplinarno preiskavo.)

Ravno tako moram protestirati tudi proti načinu, da določa deželni odbor 4 zastopnike, ki jih sam pošilja kot člane v dež. šolski svet. Mi pa zastopamo stališče, da naj deželni zbor voli ta zastop po kurijah.

Če določa § 38., da imajo učitelji 2 zastopnika v deželnem šolskem svetu, bi zahtevali z ozirom na številnost ljudskošolskega učiteljstva dva zastopnika ljudskošolskega učiteljstva in 1 zastopnika srednjih šol. Te imenuje sedaj vlada na terno-predlog deželnega odbora. To ni pravilno, ker ima potem večina deželnega odbora vse pravice v svojih rokah. Te zastopnike naj učiteljstvo samo voli.

§ 43. je v nesoglasju s § 20., ker imata pravico glasovanja vedno le dva izmed dež. šolskih nadzornikov, vedno pa oba okrajna šolska nadzornika.

§ 47. daje deželnemu glavarju pravico, da se vsak čas osebno prepriča o stanju šolstva v deželi. To ni nikjer utemeljeno. Država ima najvišje nadzorstvo in vodstvo, nikjer pa nima deželni glavar takih pravic. To je v nasprotju s členom XVII. državnega osnovnega zakona in s §§ 1., 9. in 10. drž. šol. zakona.

Vaš zakonski načrt hoče praviloma uvesti v § 66. šestletno šolsko dobo. To ni samo z našega stališča nesprejemljivo, marveč tudi v nasprotju z državnim šolskim zakonom. (§ 21.) V nesoglasju sta tudi §§ 101. in 104. Najvažnejše pa je v tem načrtu

službena pragmatika.

Poudarjam, da je skrajno nekorektno razširjati mnenje, da se bodo regulirale učiteljske plače na račun davkoplačevalcev in da je bilo zaradi tega treba zvišati deželne davščine. (Odobranje.)

Jaz sem trdno uverjen, da so vsi predokazi odmerjeni deželi v prvi vrsti in edino z namenom regulirati učiteljske plače. Tendence vsega boja učiteljstva in prizadevanje in namera vlade so se gibala že skoro četrt stoletja okrog tega vprašanja. (Klic: In vlada ničesar ne reče.) Deloma se je ta boj pričel že leta 1891., ko se

je vse slovensko učiteljstvo sestalo v Trstu ter zahtevalo, da naj država izkuša sanirati deželne finance v svrhu, da regulirajo učiteljske plače. Druga taka manifestacija je bila leta 1896. v Opatiji. Poročevalec je bil takrat večini dobro znani Jernej Ravnihar. Leta 1899. se je pričel skupni boj vsega avstrijskega učiteljstva brez ozira na narodnost, vero in političsko prepričanje. Takrat je šla prva deputacija na Dunaj pred finančnega ministra Kaizla, ki je dal deputaciji zagotovilo, da bo ta in vsaka bodoča vlada stremila za tem, da sanira deželne finance z namenom, da regulirajo dežele učiteljske plače. L. 1899. je obiskalo shod na Dunaju 6000 učiteljev iz vse Avstrije in je deputacija dobila od načelnega ministra Hartla isto slovesno zadržilo. Leta 1906. je šla v ministrstvo tretja deputacija, leta 1907. je bil zopet velik shod na Dunaju in je dobila deputacija zopet isto zagotovilo od ministrov Marcheta in Korytowskega. Leta 1908. je državni zbor posegel vmes ter tudi povzdignil glas za saniranje deželnih financ za izboljšanje učiteljskih plač. Predlog ni bil sprejet, ker so se njega zakonitvi upirali avtonomisti. Učiteljstvo ima torej zagotovilo centralne vlade in ima

sveto pravico

do te regulacije, ki si jo je samo priborilo. (Odobranje.)

Če te svoje pravice fizično ne more doseči, je dolžnost onih, ki čutijo z učiteljstvom, da proti taki nameri, ki bi onemogočila uresničenje teh želj, najodločneje protestirajo. (Odobranje.)

Bojim se pa, da bo ta zakonski načrt, če bo sprejet, kakršen je bil predložen, imel posledico, da bo vlada rekla: Sedaj pa predokazov za leto 1914. ne dam, ker ne rabiš, dežela, tega denarja, ker nečeš učiteljem regulirati plač.

Če pa vzamemo samo regulacijo, se tega ni bati.

Konča z željo, da deželni zbor uvažuje predlog poslanca grofa Margherija. Dajte učiteljstvu, kar je njegovega! (Odobranje.)

Govor poslanca Reisnerja.

Ne bom se pečal s 1. in 2. poglavjem načrta, ker je naše principialno stališče že

LISTEK

† Dvorni svetnik Anton Klodič vitez Sabladski,

upok. c. kr. deželni šolski nadzornik na Primorskem.

Globok ti um in čut gorak odzgor bil dan, značaj si skoval si krepak, kot gore nezmajan.

S. Gregorčič.

V soboto, 14. svečana t. l., je v Trstu na veke zatisnil oči odlični šolnik, slovenski domoljub in pisatelj Anton vit. Klodič v visoki starosti, v 78. letu svoje dobe. Mož je zaslužil, da se ga spominja tudi strokovni list »Uč. Tov.« Zato na željo tovariša urednika blagopokojniku posvečujem te skromne vrstice.

Anton Klodič se je rodil v Hlodičih v videmskem okraju na Laškem l. 1836. Bil je torej laški podanik, ki si je pridobil avstrijsko državljanstvo. Bil je vendar Slovenec, slovenskih kmetijskih staršev sin. Po dokončanih srednjih šolah je stopil v teologijo, ki jo je dovršil. Toda izstopil je, preden je zapel prvo sv. mašo ter se lotil profesure. V tem oziru je bil

popolnoma enak pred kratkim umrlemu šol. svetniku prof. Vilibald Zupančiču, ki je bil tudi pred filozofijo izvršil teologijo.* Za svojo stroko si je bil Klodič izvolil klasično filozofijo. Kot gimnazialni profesor je služil v Dalmaciji in v Gorici. Posebno priljubljena mu je bila grščina in je, službujoč v Gorici, spisal italijansko-grško slovnico. Kmalu je zaslovel kot izborni šolnik, zaradi česar je bil imenovan deželni nadzornikom za ljudske šole na Štajerskem; a l. 1873. je prišel v enaki lastnosti na Primorsko. Kaj je Klodič vse storil v prosep ljudskega šolstva na Štajerskem in Primorskem, ni mi treba omenjati, saj je to znano vsakemu štajerskemu in primorskemu tovarišu in so njegova dela zapisana v naših srcih. Opozorjam le na njegov izborni spis o zgodovini slovenskega ljudskega šolstva, ki ga je priobčil kot dež. šol. nadzornik v Gradcu v

* Mimogrede spomnim, da mi je pravil moj nepozabni c. kr. okrajni šol. nadzornik g. Vilibald Zupančič, da ga je spravljal vitez Klodič za ravnatelja na učiteljske v Kopru. Prof. Zupančič bi bil (kot rodom Istrijan iz Materije) rad sprejel to službo, a soproga, navajena bele Ljubljane, mu je to zabranila. Tudi g. Vilibald Zupančič je bil vzor-nadzornik. Pis.

knjigi: »Bericht über das österreichische Unterrichtswesen«, dalje na njegovo monumentalno delo »Normalni učni črteži«, ki jih je izdal kot dež. šol. nadz. v Trstu v štirih jezikih: slovenski, laški, hrvaški in nemški. Ta obširna izborna knjiga je služila in služi še dandanes kot vzor tudi po drugih kronovinah. Knjiga ne vsebuje le suhih učnih načrtov, nego je nekako oživljena po dodanih ji pedagoško-didaktičnih migljajih, ki so neprecenljive vrednosti za učiteljstvo sploh, za mlajše tovariše še posebe. Seveda: Klodič ni spisal te knjige sam, ampak je bil na sodelovanje povabil najboljši primorske učne osebe, ki so pisale po njegovih navodilih; on pa je vse spise pregledoval, popravljaj, pilil, bi je nekaj urednik vsega.

Ob tem se spominjam prežalostnega dogodka! Klodič je bil povabil na sodelovanje tudi mojega brata Avgusta, takrat učitelja na c. kr. vladnici v Gorici. Brat se je z veliko vnemo lotil dela. Najprej je gradivo spisal s svinčnikom, potem pa vse prepisal na velike pole s tinto in to z njemu lastno lično pisavo. Delo je potem shranil v predalno omaro. Ko je pa imel oddati pole, ni jih bilo nikjer! Ubogi brat je obupno krilil z rokama ter brskal po predalih — zaman! Druga mu ni kazalo, kakor prepisati vse iznova. Ko je

kinalu potem umrl, je potrti oče nekega dne izpraznil vso predalno omaro ter izvlekel prazne predale in glej: za predali v ozadju so se našle izginole pole!...

Klodič se je bil kot vdovec poročil s sestro pesnika Josipa Pagliaruzzija (Krilana) iz Kobarida. S tem je prišel v stik z bogato in rodoljubno rodovino Pagliaruzzijevo. Zaradi tega je veliko občeval s Kobaridom, ki se mu je bil silno priljubil. Kot posestnik v Kobaridu pa je prišel v družbo s pesnikom Gregorčičem in drugimi veljavnimi rodoljubi. Življenje v Kobaridu ga je napotilo, da je l. 1878. objavil igro »Materin blagoslov«; pa tudi druge spise razne vsebine je priobčil Klodič ter uredil »Poezije« svojega svaka prerano umrlega pesnika Krilana. Tudi za ljudskošolske čitanke je spisal razna berila. Še v visoki starosti, pred dobrim poldrugim letom je objavil obširen ep »Livško jezero«.

Klodič je bil mož trdnega značaja, poštenjak, zgled pravega rodoljuba. Bil je svojim podložnikom strog, a dobrohoten predstojnik. Še se spominjam iz svojih mladih let, kako je visokostasni, koščeni blede mož prihajal nadzorovat na učiteljske v Koper. Velik respekt smo imeli pred njim vsi: gojenci in profesorji. Bil je doma v vseh panogah vede. Tudi

označil predgovornik. Baviti se hočem le z drugim delom 3. poglavja.

Ne morem se otresti vtiska, ki sem ga imel sam kot član odseka, kjer se je predloga z neko sumljivo naglico predelala. Dobro vam je znano, da je predloga sestavljena v največji naglici in da je moral odsek v 8 urah en dan predelati točke, ki bi potrebovale temeljita proučavanja. Zato je tudi meni kot članu odseka nemogoče reči, da sem mogel zakon do zadnje pičice pregledati. Pri takih določbah, kakršna je službena pragmatika in disciplinarno postopanje, se ne sme pustiti pretres do zadnjih dni.

En vtisk pa imam, da se je stranka večine pošteno potrudila, da zagotovi sebi odločilen vpliv na šolstvo in učiteljstvo. Ne bom omenjal, v koliko izpodbija ta načrt državni šolski zakon. Bilo bi tudi odveč, označevati naše skrbi, ker vem, da bi našel le gluha ušesa. Naglasiti hočem le posamezne točke. Po dolgem času smo doživeli lep pojav, da je naše učiteljstvo enotno v svojih zahtevah in željah, da naj se postavi v isto vrsto s 4 najnižjimi razredi državnih uradnikov. Hočem, da vsaj nekaj dosežemo, četudi ne pokopljemo orožja.

Nekoliko pa moram zavrniti trditev referenta, da so se učitelji s to preosnovno približali stopnji državnih uradnikov. V XI. činovnem razredu imajo državni uradniki temeljno plačo 1600 K, in stanarino 504 K, skupaj 2104 K, učitelji pa bi imeli plače 1400 K, diferenco 700 K, vendar ne imenujete približanje? Ozirati pa se je treba tudi na napredovanje.

Nadalje je tu razlika med oženjenci in neženjenci. Če imajo vsi enake sposobnosti in dolžnosti, naj imajo tudi enake prejemke. Hotelo pa se je tu prištediti nekaj.

Krivična je tudi določba glede stanarine, da se ne vstjeje v 1. kuhinjo. Eno načelo mora veljati, da vsi, ki žrtvuje državi ali deželi vse svoje finančne moči, stopi v pokoj s tistimi prejemki, ki jih je imel v zadnjem času. Kar pa ste storili vi, je v škodo učiteljstvu v dvojnem oziru, ker zadržuje starejše učitelje v službi in tako zadržuje mlajše v napredovanju.

Pogrešamo tudi primerne skrbi za meščansko šolstvo. Glede meščanskega šolstva imate samo en paragraf, ki prepusti odločitev deželniemu šolskemu svetu. Če se zakon uveljavi, kaj ima trajnejšo veljavo in bi se meščansko učiteljstvo ne smelo prepustiti dobrotnosti deželnega odbora tudi glede temeljne plače. Omenj, Krško in Poštoino.

Pogrešati je tudi, da se načrt ne ozira glede štetja let na vojaško službovanje. Tudi velja še vedno 40letna službena doba, ki je ni nikjer drugod več.

Glede disciplinarnega postopanja je predloga nesprejemljiva, ker se je postavila disciplinarna komisija, proti kateri ni priziva. Nikjer ni tega, da bi bila v disciplinarnem postopanju ena sama instanca.

Tudi glede preskrbninskih užitkov ni preskrbljeno.

Niti za sirote ni preskrbljeno.

Če je rečeno, da dobe sirote petino normalne pokojnine vdove, ni to nikakršna preskrba, ker dobe samo 160 K. (Klic Ali ni dosti?) V celi deželi ne dobite ženske, ki bi za to prevzela otroka v oskrbo. (Klici s klerikalnih klopi: Naj se ne ženijo! Naj nimajo otrok!) Če že ničesar drugega ne moremo, pa zvišajmo vsaj sirotam prejemke, da ne bodo navezane na miloščino in da ne bodo morale beračiti.

Pogrešam tudi vsakih prehodnih odločb, ko bi se bilo vendar treba ozirati na učiteljstvo, ki je že sedaj v deželni službi. Morda bo tudi tu vladala previdnost deželnega odbora? Ozirajte se vsaj tudi na

muzikalno je bil izobražen. Spominjam se, kako je imponiral na deželni učiteljski konferenci v Gorici. Duhovito je govoril kar v petih jezikih: slovenski, nemški, italijanski, hrvatski, furlanski. Zadnje narečje pri banketu pri Stabileju, odgovarja nadučitelju Vinciju, ki ga je bil pozdravil v furlanščini. Klodič se je do zadnjega pečal s slovenskim slovom in je rad vzpodbujal učitelje, ki so slovstveno delovali. Meni je pisal priznavalne vizitke, če sem poslal v dežel kaj boljšega. Posebno mu je ugajala moja: »Slovstvena zgodovina« v slovenski ljudski šoli. Nekoč pa mi je rekel v svoji pisarni v Trstu: »Gospod Janko, Vi ste dober translator. Poslovenite Ebersovo »Uardo«! — Svojo rodovino je vzgajil v narodnem slovenskem duhu. Bil je posebno priljubljen in poznan po vsem Primorskem, pa tudi vlada in višji krogi so ga čislali. Bil je vitez želézne krone III. reda. Bodi vzornemu možu prijazen spomin med nami!«

Bukovica nad Škofjo Loko, 1. 3. 1914.

Janko Leban.

tiste, ki so dobivali doslej draginjsko doklado, da ne bodo oškodovani!

Med paragrafe, ki izključujejo, da bi mogli glasovati za predlogo, spada tudi § 187., ki določa, da stopi ta zakon v veljavo ta in ta čas po sankciji. S tem se je ustvaril junktim med regulacijo plač in nadzorstvom deželnega odbora in to je po mojem mnenju pritisk na vlado, da naj zatisne oči in izroči vam v roke učiteljstvo, samo da bo deležno regulacije plač. Tudi je ta zakon poln formalnih pogrškov, in v interesu učiteljstva bi bilo, da ne bi bil v tej obliki sankcioniran. Če pa pride zakon iz formalnih razlogov nazaj, bo preteklo najmanj eno leto, preden bo odobren in preden bo stopila regulacija v veljavo. Izražam pa tudi sumnjo, da je nekoliko neodkritosrčnosti vmes, če pogledamo v deželni proračun. In že iz teh razlogov se bojim, da bo vlada odrekla sankcijo. Toda vi učiteljstvu ne boste dali preveč, tega se ni bati, če mu pa daste premalo, se da še vedno popraviti. Vlada ne bo odrekla sankcije, ker ste morda preveč dali. Pravično pa je, če ločimo predlogo pri § 112. in obravnavamo sledeče paragrafe kot provizorij, ki naj stopi v veljavo s 1. jan. 1914.

Poslanec dr. Eger.

Posl. dr. Eger govori najprej za potrebo zvišanja plač. Opozarja, da imajo učitelji na Kranjskem privilegij eksekucijske prostosti, kar je sramota za deželo. Zvišanje plač se je sem spravilo, da bo morda vlada vendar zatisnila oči. Kdor ima namen, učiteljem pomagati, mora biti za to, da se regulacija reši zase. Pravi, da so Nemci proti načrtu, ker je načrt proti vladni ingerenci. Posebno se pritožuje proti zahtevi, da mora znati vsak učitelj v dvojezičnih krajih oba deželna jezika. Zagovarja pač princip, da ima vsak narod pravico zahtevati, da naj se poučuje njegova deca v domačem maternem jeziku in da mora torej znati učitelj njegov jezik. (Priznanje.) Toda ta princip, tako izvaja govornik, pa ne vsebuje vkljub temu še posebe zahteve, da bi moral znati učitelj oba jezika. Poglejmo naše nemške šole. Tam so nemški otroci, ker je za slovenske otroke itak dobro preskrbljeno, čemu bi moral znati naš učitelj slovenski jezik. Kaj vam koristi, če zahtevate, da naj naš učitelj na nemški šoli zna tudi slovensko.

Dalje bomo glasovali mi tudi proti točki glede celibata.

Dr. Lampe.

Za dr. Egerjem je govoril posl. dr. Lampe, ki je poveljčeval z vso zgovornostjo predlog šolsk. odseka in hotel dokazati, da odgovarja ta predlog dolgoletni želji ljudstva in ustreza tudi učiteljstvu. Proti temu predlogu so bili dosedaj že trije govorniki. On jim odgovarja samo s trditvijo, da je bilo to delo težavno in da se taki zakoni ne delajo s frazami. (Dr. Triller: »Z denarjem, z denarjem!«) Govornik je seveda odločno proti stališču predgovornika nar. napredn. posl. Gangla, zavrača pa tudi dr. Egra, posebno glede trditve, da imajo ti predlogi namen, zavleči ureditev učiteljskih plač. Z nekako ironijo poudarja nato govornik, da ima S. L. S. pogum, da pride na dan s takimi predlogi in da se ne boji tudi onih, ki so z njim nezadovoljni. (Dr. Triller: »Teh je velika večina!«) Dr. Lampe to prizna in pravi: »Nič ne del! Mi smo imeli tudi pogum, priti na dan z novimi davki in se nismo bali davkoplačevalcev.« (Smeh, klici: Krasno, izborni razlogi! Z galerije: Mi se vas ne bojimo!)

Govor poslanca dr. Ravniharja.

Uvodom svojega govora se je poslanec dr. Ravnihar bavil splošno z bedo učiteljstva. Tudi kranjski deželni zbor se je pričel baviti z učiteljskim vprašanjem leta 1911. Večina je priznala tozadevnemu predlogu nujnost, vendar ni bilo mogoče storiti ničesar.

§ 55. zahteva tako reformo učiteljskih plač, ki se razlaga v različnih deželah različno, zato so tudi prejemki učiteljstva v raznih kronovinah različni. Tudi državni zbor se je bavil z reformo učiteljskih prejemkov. Vse letošnje leto se je obravnaval v državnem zboru nujni predlog, ki je z vsakim zavlečenjem pokazal nujnost reforme v tem svetlejši luči. In verjemite mi, da bi razprava o malem finančnem načrtu še danes ne bila končana, da ni bilo regulacije učiteljskih plač, ki je bila od te rešitve odvisna.

Kranjska dežela je glede učiteljskih plač na zadnjem mestu v državi, tako kar se tiče prejemkov učitelja, ko postane definitiven, kakor glede prejemkov učitelja, ko stopi po 40 letih v pokoj. In zopet bo ostala Kranjska na najslabšem mestu. Potem pa se ne smemo čuditi, da prihajajo pritožbe iz krogov učiteljstva, ki bi jih ne mogli pričakovati, da se celo ženske sprijaznijo z nasilno smrtjo.

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratniki in v to stroko spadajoče blago dobite najceneje v specialni trgovini

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10

Velika izbira!

Solidna postrežba!

Zadnjič je gosp. dr. Krek na moja izvajanja v proračunski debati pokazal na sijajne uspehe našega učiteljstva in ljudskega šolstva na Kranjskem ter povedal, kako pada število analfabetov. To je res, toda mi ne moremo reči, da so naši izdatki za šolstvo v istem razmerju rasli, in smelo lahko trdimo, da dežela Kranjska najmanj prispeva za svoje ljudsko šolstvo. Da ima tako lepe uspehe, je le dokaz za izborni učiteljski material, ki je vzlic bedi in stradanju na mestu in je storil svojo dolžnost, tako da lahko rečemo, da je naše učiteljstvo junaško. Če tako hvalite učiteljstvo, potem pač ni zaslužilo takega ravnanja in preganjanja, kakršnemu je izpostavljena večina našega učiteljstva. Od leta 1871. imamo v veljavi ljudskošolski zakon, in če mu je dal pristaš S. L. S. lepo izpričevalo, da ima tako sijajne uspehe, je dosti rečeno s strani stranke, ki je ta zakon preklinjala. Če je imel ta zakon res tako lepe uspehe, čemu ga potem izpreminjati, čemu ravno skrajšati ljudskošolsko dobo, če nečete ravno vzgajati analfabetov? Saj je temeljno načelo tega zakona versko-nravna vzgoja in reči morate, da so bili od vas zasmehovani liberalni učitelji, ki so našo deco tako vzgajali.

Ob otvoritvi deželnega zbora je priznal deželni predsednik ekscelenca baron Schwarz nujnost glede regulacije učiteljskih plač, in tudi deželni glavar mu je pritrdil, lapsus pa se je zgodil deželnemu glavarju, ko je rekel, da učitelji živijo od šole, ko vendar stradajo od šole.

Načrt pa ima tudi vse znake naglice in površnosti, kar je razvidno že iz tega, da je bilo treba celih osem strani popravkov in da je načrt ostal vkljub temu nesprejemljiv.

Kakih tisoč učnih oseb imamo, z ženami in otroki jih je gotovo 3000, ki pridejo v poštev. In znano je, da bo država dala denar za to regulacijo tako, da regulacija dežele ne bo stala ničesar. Bil sem priča v šolskem odseku državnega zbora, kjer se je skozi vse razprave vlekel kot rdečo nit vprašanje regulacije učiteljskih plač, sicer bi mali finančni načrt sploh ne bil rešen. Tozadevnega sklepa ni bilo, ker se je reklo, da parlament ni kompetenten posegati v avtonomijo dežele. Da pa bodo nekatere dežele izkušale porabiti ta denar v druge svrhe, smo se bali in ravno pri Kranjski je bila moja bojazen prav upravičena.

Pri spremembi osebnodohodninskega zakona se je določil eksistenčni minimum na 1600 kron, par tednov pozneje pa leži tu pred nami načrt, ki za učitelje niti tega ne doseže, ker se učitelj ilksno nastavi s 1400 K. Pokritje je tu, denar bo dala država in ni treba iskati nobenega drugega pokritja.

Ali bi ne bilo tudi sramotno, če bi daleč zaostali za sosednimi kronovinami? In nevarno bi to tudi bilo. Ali ni samo ob sebi imevno, da bodo naše učiteljske osebe uhajale v sosedne dežele, če imajo tam boljše plače? Beg učiteljev bo še hujši, kakor je danes. Že danes so večina naših učnih oseb učiteljice, ker moški uhajajo v druge službe in v druge kronovine. To pa izkušate vi pospeševati.

Tudi celibat hočete uvesti, dočim smo imeli doslej učiteljice, ki so bile omožene z učitelji. Saj je vendar čisto jasno, da učiteljica ne smatra učiteljstvo kot svoj končni poklic in kot svojo življenjsko nalogo. Celibat pa hočete uvesti, da olajšate svoj penzijski etat.

Nepravilen se mi zdi tudi razloček med kateheti in drugimi učitelji. Katehet pride takoj v prvi razred, učitelj pa prične pri tretjem razredu. To je ob isti dolžnosti popolnoma neumevna razlika. Časovno napredovanje uvalate, vezete ga pa na pogoje, ki so kakor kavčuk raztegljivi, da jih lahko tolmačite po svoji previdnosti.

Poslanec dr. Lampe se je postavil na stališče agrarnega ljudstva, pa naj pogleda, kako ravno češki agrarci mislijo o tem vprašanju, ki zahtevajo za učiteljstvo razrede, ki odgovarjajo razredom od VIII. do XI. In češka dežela danes še veliko bolj vzdihuje, kakor Kranjska.

Kako pa se bo nadalje tolmačilo določilo o celibatu? Ali bo veljalo tudi za nazaj? Kakor poznam vaše posebne interpretacije, to ni izključeno. Razentega še

sledeče določbe. Učitelj se mora vzdržati postranskih opravil itd., vse po vaši previdnosti, če se vpokojena učiteljica omoži, izgubi penzijo, samo v ozira vrednih slučajih ne, kakor boste vi hoteli. Tu se odpirajo vrata protekcionizmu, samovolji in na vse zadnje korupciji.

Vaše disciplinarno postopanje je nesprejemljivo za vsakega dostojnega človeka. (Glavar pokliče govornika k redu.) Tudi tu stojte vrata na stečaj odprta vaši interpretaciji. Gorostasne pa so določbe o konstituiranju disciplinarne komisije. Če je imenovan načelnik, namestnik in referent, je komisija sklepna tudi, če deželni šolski svet in sodišče ne imenujeta svojih zastopnikov. Kaj hujšega si ne morem misliti. In obtožitelj in sodnik ste vi v eni osebi. To je nekaj nemogočega. Proti tej razsodbi pa povrh še niti ni ugovora. To bo bič, ki ga boste vihteli neprestano nad učiteljstvom. Kuriozum pa je še to, da bo ta komisija imenovana kar za celo življenje.

Iz teh kratkih pojasnil mi boste pač dovolili izvajati sumnjo, da ste zakon nalašč tako izdelali, da ne bo nikdar sankcioniran, zato za ta zakonski načrt ne bom glasoval, ker bi bili sicer krivi nezvestobe na učiteljstvu. (Odobrovanje.)

Končno je govoril še referent, ki je ugovarjal nekaterim ugovorom predgovornikov. Posebno se peča s plačami učiteljev in trdi, da so plače učiteljev prav zadostne. Če gre v pokoj, ima res nekoliko manj, toda takrat pa po njegovem mnenju ne potrebuje več toliko, ker ima že preskrbljene otroke. (Klici: Lepo utemeljevanje!) Dalje hoče utemeljiti poročevalc dejstvo, da se kateheti uvrste takoj v prvi razred. To protežiranje katehetov utemeljuje z akademsko izobrazbo, s silno napornim in težkim delom ter s tem, da imajo kateheti še posebne stroške. (Klici: Za to so posebe plačani!) Končno še enkrat poudarja, da imajo in tudi morajo imeti kateheti prednost pred učitelji. Proti poslancu dr. Ravniharju: Ali ne veste, da so kateheti akademsko izobraženi? — Dr. Ravnihar: Ne, tega nisem vedel! — Glede drugih vprašanj odgovarja popolnoma jezuitsko, posebno glede celibata učiteljc. On pravi, da se vsaka učiteljica lahko omoži in to vsaki privošči, pač pa se po njegovem mnenju to ne strinja s šolo. — Nato je bil sprejet z glasovi klerikalne večine predlog k prehodu v specialno debato. Specialna debata se je vršila v treh oddelkih. Prvi oddelek »Šolsko nadzorstvo«. K debati so se oglasili in priglasili različne izpreminjevalne predloge poslanci Gangl, Reisner in dr. Krek. Sprejetih je bilo na to nekaj malenkostnih izprememb, seveda samo one, ki so ugajale klerikalni večini, vse drugo so klerikalci odklonili. Nato je bil prvi oddelek, ki vsebuje 48 paragrafov, sprejet z glasovi večine. K debati o drugem oddelku »Uredba ustanavljanja, vzdrževanja in obiska javnih ljudskih šol na Kranjskem« so se oglasili z raznimi izpreminjevalnimi predlogi poslanci Gangl, Jarc in Demšar. Tudi tu so klerikalci vse zavrnili, kar jim ni ugajalo. Drugi oddelek je bil sprejet skoro neizpremenjen. Tretje poglavje »Pravno razmerje učiteljev na javnih ljudskih šolah«, »O službenih prejemkih učnega osebja«, »O opravljanju in plačevanju verouka«, »O disciplinarnem postopanju proti učnemu osebju« in »O vpokojitvi učnega osebja in preskrbi njegovih ostalih« so priglasili različne izpreminjevalne predloge profesor Reisner, Jarc, Jaklič in Lampe. Pri glasovanju je bil tudi ta oddelek sprejet. Končno je odredil glavar glasovanje še za naslov in uvod, kar je bilo tudi sprejeto, in končno je bil šolski zakon sprejet v celoti, tako da potrebuje sedaj samo še najvišjega odobrenja.

Nato je prišel na vrsto predlog grofa Margherija, ki meri na to, da stopi tisti del zakona, ki se tiče regulacije plač in pokojnin, kot provizorij takoj v veljavo. Pri tem predlogu je zahteval dr. Triller poimensko glasovanje, kar je glavar tudi dovolil. Naprednjaki in veleposestniki so glasovali za predlog, proti predlogu pa so bili — klerikalci. Ko je glasoval Jaklič proti predlogu, so mu začeli klicati: »Bravo, Jaklič!« V zbornici je nastal hrup, klerikalni poslanci so vpili, ko so uvideli, kako so sedli, in Jaklič je grozil s pestjo in klical proti dr. Tavčarju: Škandal hočete imeti. — Dr. Tavčar: »Vi me ne morete žaliti!«

Konec tega značilnega intermezzo je izzvinel v klicu dr. Trillerja: »Slava Jakliču!«

V ravnokar minulih dneh se je uravnavala usoda kranjskega učiteljstva. Zbrali so se v deželni zbornici od ljudstva izvoljeni možje, da sklepajo o potrebah dežele, med katerimi je bila tudi regulacija učiteljskih plač.

Leta in leta že je trkalo učiteljstvo in prosilo, da se ga reši morečih skrbi. Leto za letom so tolažile vse stranke nadležno učiteljstvo: »Čakajte, saj se vam ugodí — in še boljše kakor pričakujete!«

To se je poudarjalo še prav posebno pred minulim zasedanjem in vse učiteljstvo je čakalo v upu in strahu!

In končno je prišel odločilni dan! Oči vsega kranjskega učiteljstva so se željno upirale minoli ponedeljek v deželno zbornico: »Kaj in kako bodo rešili naše krušno vprašanje? Oj — ko bi mogel biti navzoč pri obravnavanju za nas tako važnega vprašanja!«

Zato pa — kdor je mogel, je pohitel ta dan v deželno zbornico, da zve takoj pri obravnavi veselo vest o rešitvi naši iz skrbi in težav, pa ponese to veselo vest, še gorko svojim tovarišem in tovarišicam, — da jo žarečih oči oznanja — urbi et orbi!

Tudi jaz sem pohitel, da dobim vstopnico. Zgleden sem bil, a deležen vsem bil. Stojšča, ker sedeži so bili že vsi oddani. Na teh so sedeli izvoljenci, in tamkaj v loži so sedeli od izvoljencev prvi. No, — nisem jim bil nevoščljiv, vesel sem bil, da sem si priboril še dosti ugoden kotiček.

Obe galeriji sta bili skoraj polni že ob štirih, ponajveč samih učiteljskih obrazov in katehetov.

Zbornica sama pa je skoraj prazna, le Gangl in Reisner sedita na prostorih, študirata načrt regulacije, in svinčnik jima hiti po praznem papirju.

Le počasi se zbornica polni, in kazalca na stenski uri se pomičeta tako nenavadno, tako grozno počasi!

Končno kažeta vendar že skoraj na pol 5. uro in takrat vstopi deželni glavar otvori sejo, in delo se prične.

A kaj! Sedaj se prične šele formalije in odgovori na razne interpelacije in treba je čakati še pol ure, da pride na vrsto naša stvar — izboljšanje naših plač.

Končno pa se le prične. Referent izkuša kar mogoče ugodno naslikati izboljšanje naših plač — izkuša pa tudi omiliti ostre paragrafe disciplinarnega reda in postavlja ves načrt v najugodnejšo luč.

Zakon o izboljšanju naših plač ni predložen sam zase, on je tesno zvezan s spornimi, z verigami, ki naj zatro učiteljsko svobodo! Vse ali pa nič!

Težka mora pade na učiteljska srca. Poparjenost se polasti naših duš!

Splošno debato otvori grof Margheri. Mirne so njegove besede, a polne tople naklonjenosti učiteljstvu, ki ne more in ne more dalje več čakati na odrešitev. Ker pa se je bati, da to izboljšanje v zvezi s takim disciplinarnim redom nikdar ne dobi sankcije, zato predlaga, da se učiteljsko gnotno vprašanje izloči iz tega zakona in obravnava samostojno.

»Da, da — to je pravo! Saj so gotovo dogovorjeni, da se tako zgodi!« — šepeče navzoče učiteljstvo in radostno se srečavajo naše oči.

Drugi se oglasi Gangl.

»Glej — s kakim zanosom govori! Kako prepričevalno! Glej, kako slika bedo učitelja, ki se mu je vgnezdila v družini morilna bolezen! — Ej, saj niso možje brez src... njegove besede jim sežejo v dušo — on jih prepriča!«

»Toda glej! Klopí na desnici so prazne, in pobrisal jo je venkaj tudi tisti, ki je načelnik »Slomškovi Zvezi« in — ki je sam — pred leti — živel samo ob skorji kruha, ki mu jo je nudil učiteljski stan! Danes je rešen skrbi, zato se tudi njemu ni treba pehati ter se razburjati zaradi — učiteljske pare!«

Živo resno je govoril Gangl, in resno so ga poslušali in mu pritrjevali zastopniki veleposestva in N. N. S. Končal je z Göthejevim večnim izrekom: »Wer nie sein Brot mit Tränen aß...«

Da, da — komur niso nikdar močile kruh solze, kdor ni nikdar v skrbeh prečul noči, ta, ta — tudi ne razume učiteljskih solz!

Govoril je na to Reisner — mirno in stvarno, kakor to on zna. Prav posebno je žigosal neenakost plače med oženjenci in neoženjenci in pa gorostasnost disciplinarnega zakona, ki bo zabranil vsako sankcioniranje, da se zbuja sumnja, da je to nalašč uprizorjeno v namen, da se regulacija čim dlje zavleče.

Žel je za svoje besede le neslane opazke in posmehe!

Stvarne in prepričevalne so bile besede dr. Egerjeve, ki je enako bičal disciplinarni red in zahtevani celibat učitelja — a kaj: govoril je zopet praznim sede-

žem na levi, ker ob ugodnem slučaju je sedela tamkaj največ ena tretjina poslancev!

Edini dr. Lampe je vztrajal na svojem prostoru in veliko, veliko beležil.

Dr. Ravnihar je govoril zadnji od opozicijske strani in v zares elegantnem govoru osvetljeval s pravniške strani disciplinarni zakon. Rotil je večino, da naj pomaga učiteljstvu takoj s tem, da uvede za učiteljsko gnotno vprašanje provizorij.

Med posameznimi govori pa ni bilo mirno v zbornici. Opozicija je prevevala misel, da gre za velike reči, za to si videl, da sta živo konferirala tukaj dva, tam zopet trije. Od vseh najživahnejši pa je bil dvorni svetnik vitez Kaltenegger, ki je še in še obdeloval vse merodajne osebe — neumorno in vztrajno, kakor da gre za njegovo eksistenco!

»Ej — saj se bodo možje večine vdali, saj niso brez srca! Saj so jim resni možje resno dokazali, kar sami prav dobro vedo: Učiteljstvo ne more več čakati!«

Pa vstane dr. Lampe in po kratkem govoru zada udarec: V sankcijo se predloži celotni zakon ali pa nič!

Da, vse ali pa nič! Kakor bič me je zadelo in izvil se mi je iz prsi vzdih: Teda, nič! Da, nič! Ker tudi jaz toliko razumem, da zakona, ki bi je v lice državnim zakonom, vlada ne more nikdar potrditi.

Moj Bog! Naj bo že disciplinarni zakon, kakršen hoče — naj mu pridenejo še par verig, če že mora biti, a napravijo naj napravijo naše gnotno stanje znosno!

Z dr. Lampetovo izjavo je bila izrečena končna beseda o naši regulaciji. Izstisnil sem se iz tesnega prostora in odhajal.

»Kaj, že odhajaš?«

Ozrem se, pa vidim tovariša, osivelega — s povešeno glavo in solznih oči...

Aj — ti si? Da, grem Kaj naj še dalje prisostvujem tej komediji?«

»Da, da — komedija je bila! Samo humbug je bil!«

»Da, humbug! Zbogom, tovariši!«

»Zbogom!«

Jaz pa sem stopal trudnih nog v temni noči proti domu — razdvojen nad našo usodo! —

Kje je Miklavž? »Slovenski Učitelj« piše v svoji prvi letošnji številki: »Miklavž bo nosil...?« Kakor čujemo, utegne regulacija učiteljskih dohodkov postati dejstvo že v najbližji bodočnosti. Kranjski deželni zbor bo baje tozadevno predložil finančnemu odseku, ki bo imel nalogo, da ustvari slovenskemu učiteljstvu na Kranjskem stanu primerno in zadovoljivo ekzistenco. — Ko nasvetuje, da bi imeli poslanci z zastopniki učiteljskega informativnega predpoved, piše ta »učiteljski« list dalje: »Učiteljski zastopniki naj ne bodo preveč predrzni v svojih zahtevah!« — Iz vsega tega besedila je razvidno, da »Slovenski Učitelj« ni resno mislil na regulacijo učiteljskih plač, ampak je nametal Slomškarijem zopet nekaj peska v oči, da bi ne bili »preveč predrzni v svojih zahtevah«. In res niso bili predrzni; ponižni in pohlevni so bili ter zadovoljni že s samimi obljubami in lepimi besedami. Zato je pa splavala regulacija po vodi, kar so vse zakrivali Slomškariji, ker niso bili »preveč predrzni v svojih zahtevah!« ...

Parkelj je nosil ...! Namesto Miklavža, ki deli darila in plačila, je pa prinesel parkelj načrt disciplinarnega zakona, ki je v zasmeh in sramoto vsemu kranjskemu učiteljstvu. Človek, ki bere ta načrt, mora priti nehoti do mnenja, da smo kranjski učitelji grešniki, kakršnih ni na svetu, torej vsi zreli za vislice in za obglavljenje. Ta disciplinarni načrt je naravnost škandal in sramota za današnji vek, ker spominja na srednjeveško inkvizicijo. Svoje »zasluge« pri tem načrtu imata tudi urednik »Slovenskega Učitelja« in predsednik »Slomškove Zveze«.

V lastno skledo je pljuval. Najbolj klavarno vlogo je igral pri »regulaciji« učiteljskih plač naš stanovski tovariš Jaklič, ki je, dasi sam učitelj, glasoval proti temu, da bi stopile določbe novega šolskega zakona, ki se tičejo povišanja plač, že s 1. januarjem leta 1914 (predlog grofa Margherija) v veljavo! Pljunil je torej v lastno skledo in izdal svoje stanovske tovariše! Pa ne samo to. »Učitelj« Jaklič je glasoval proti predlogu prof. Reisnerja, da bi dobivale učiteljske sirote po očetu in materi večjo vzgojino, predlagal je pa, da se duhovnikom poviša tedenska ura za veronauk od 25 na 30 K; glasoval je tudi za to, da pridejo stalni kateheti (sami!) zaradi »akademiške« (o je!) izobrazbe takoj v I. plačilni razred, za učitelje in učiteljice, ki imajo izpit za meščanske šole, pa ni našel nobenega predloga!

Bog nas varuj takih »učiteljev«, kakršen je Jaklič!

Ali je »Slovenski Učitelj« učiteljski list? Ne in stokrat ne! Zakaj ne? Odgovor ni težak. List ureja katehet Anton Cadež, ki je v listu ropotal za izboljšanje učiteljskih plač samo toliko časa, da je bil sam pomaknjen extra statum v I. plačilni razred. Od takrat je pa miren in ne samo, da se prav nič več ne poteza za regulacijo učiteljskih plač, ampak še celo zahteva od učiteljstva, da naj ne bo preveč predržno v svojih zahtevah! Nasprotno je pa ta urednik »učiteljskega« lista poskrbel, da pridejo po novem šolskem zakonu vsi kateheti v I. plačilni razred. Tudi vsa vsebina »Slov. Učitelja« ima ves značaj katehetskega lista, ne pa učiteljskega. Vse učiteljske liste v Avstriji urejajo učitelji, le naši Slomškariji so tako kratkovidni ali pa tako nesposobni, da se ne upajo ali pa ne morejo izbrati iz svoje srede urednika, ki bi bil ljudski učitelj. Morda jih zadnja »regulacija« učiteljskih plač izpametuje in jim odpre oči. Čas bi bil!

Najžalostnejšo vlogo igra v kranjskem deželnem zboru poslanec nadučitelj Jaklič, poglavar Slomškove Zveze. S smelo predrznostjo in s ciničnim smehljajem na ustnicah glasuje zoper vsak predlog, ki govori v korist njegovim stanovskim tovarišem, ljudskošolskim učiteljem. Kako je nastopal v ponedeljek pri šolski debati, presega vse meje dostojnosti. Njegov nastop mora pognati kri v obraz še tako mirnemu učitelju in s srdom v srcu se mora vprašati, ali je sploh mogoče tak nastop učitelja-poslanca in to tem bolj, ker je poklican, da zastopa ali bi vsaj moral zastopati koristi, če ne vsega kranjskega učiteljstva, pa vsaj onega, ki je združeno v organizaciji, ki ji načeluje. Toda ne! Nasprotnik je vsem učiteljskim koristim, nasprotnik naše samostojnosti in neodvisnosti, pospeševatelj učiteljske sužnosti, krut zatiralec učiteljskih sirot.

Dokazi za to!

Pretečeni ponedeljek se je obravnaval v kranjskem deželnem zboru načrt šolskega zakona, ki obsega tudi regulacijo učiteljskih plač in preskrbo učiteljskih vdov in sirot, načrt, ki najgloblje sega v učiteljevo delovanje, v njegove dolžnosti in pravice; prestopa pa tudi njegov družinski prag, presoja in izroča javnosti njegovo zasebno življenje in bitje. Načrt ima krute določbe, tako krute, da bo stal učitelj danes ali jutri, preden se bo še prav zavedal, brez sredstev na cesti — on sam in njegova družina. Prava srednjeveška inkvizicija bo to, njenega poglavarja pa bo imenoval deželni odbor.

Razume se samo ob sebi, da sta obe opozicijski stranki v deželnem zboru nastopili proti takemu načrtu. Narodno-napredni poslanci so vložili mnogo izpremičevalnih in dodatnih predlogov, ki naj bi vsaj nekoliko omilili in ublažili inkvizicijska določila tega zakonskega načrta. S svojimi predlogi so tudi izkušali popraviti in izboljšati načrt glede na regulacijo.

Toda ne! Vse predloge, četudi še tako dobre in umestne, je pokopala klerikalna večina. In s ciničnim smehljajem na ustnicah in z njemu lastno aroganco je glasoval zoper vse take predloge poslanec — učitelj Jaklič, načelnik Slomškove Zveze. Usmilil se ni in ne prizanesel ubogim učiteljskim sirotam.

Zakonski načrt določa namreč, da naj dobiva učiteljska sirota po svoji materi petino matrine pokojnine, t. j. 160 K letne vzgojnine. Z veliko vnemo se je potegoval za zvišanje te vzgojnine na 250 K in z živo besedo risal bedo takih ubožcev, ki morajo k tujim ljudem, kjer žive brez varstva, brez prave vzgoje, ker jih nihče ne mara sprejeti za 160 K. Prej ali slej se izgube te reve v vrtincih zapeljivega sveta. »Usmilite se vsaj teh!« je zaklical prof. Reisner našim deželnozborskim kristjanom. Toda ne! Tudi te sirote niso našle milosti in usmiljenja pri brezsrčni večini. Zoper predlog posl. Reisnerja je glasoval, čuje in strmite, tudi načelnik Slomškove Zveze.

Kmalu po tej točki pride na vrsto paragraf, ki govori o nagradah veroučiteljev. Šolski odsek je bil določil, da se jim da nagrada 25 K za tedensko uro, kar je tudi zagovarjal in priporočal poročevalec dekan Lavrenčič. A kaj se zgodi? Pri tej točki vstane in predlaga učitelj in poslanec Jaklič, ki pri vsej debati ni odprl ust v korist učiteljstva, da naj se zviša ta nagrada s 25 na 30 K. Predlog je sprejela klerikalna večina. Po zaslugi načelnika Slomškove zveze učiteljskim sirotam nič, duhovnikom, ki ne žive od šole — priboljšek. Ni li to krivica, ki kriči do neba?! Kri mora zavreti vsakemu treznomislecemu Slomškariju, ko čuje, kako postopa njegov poglavar! Pripomnimo, da privoščimo tudi veroučitelju, kar mu gre.

Učitelj poslanec Jaklič je tudi glasoval zoper predlog grofa Margherija, ki je nasvetoval, da se oddelek o regulaciji plač izloči iz drugega načrta in kot provizorij stopi v veljavo s 1. januarjem 1914. Plaha ogorčenja je nastala med opozicijskimi strankami in na galeriji, ko je učitelj poslanec Jaklič pri poimenskem glasovanju glasoval zoper ta rešilni predlog!

Zakonski načrt, ki ga je sklenila klerikalna večina, ne bo dobil najvišje sankcije, o tem so prepričani vsi strokovnjaki, zato se nam ne more zboljšati v doglednem času naš gnotni položaj. A mirovati ne smemo! Vsi na krov! Zavezari in Slomškariji brez razlike političkega prepričanja, stopimo na plan za svoje pravice! Skupni koraki nas dovedejo do zmage, a Slomškariji obračunajte poprej s svojim načelnikom.

Predlog poslanca E. Gangla:

Letne plače na javnih občinskih ljudskih in meščanskih šolah nameščenih učnih oseb so enake plačam državnih uradnikov vsakokratnega XI. do VIII. činovnega razreda s časovnim napredovanjem.

Predlog poslanca E. Gangla: Upokojenim učiteljem-voditeljem naj se izboljša njih bedno materialno stanje s tem, da se jim nakaže primerna stanarina vsaj z veljavnostjo od 1. jan. 1914. Ostalemu upokojenemu učiteljstvu naj se pa odpomore s tem, da se jim prizna 25% draginska doklada, izvzemši onim, ki jo že uživajo.

Prav tako draginska doklada naj se prizna tudi učiteljskim vdovam.

Ministrskemu predsedniku je bila odposlana ta-le brzojavka:

Exzellenz

Graf Stürgkh,

k. k. Ministerpräsident,

Wien.

Die Gesetzentwürfe des krainischen Landesausschusses, die das krainische Volksschulgesetz novelliert, gelangt am 2., event. 3. März ins Plenum des Landtages und wird angenommen werden. Die Novelle reguliert auch die Lehrergehälter. Da die Regulierung durchhaus unzureichend ist, werden wir gegen dieselbe noch in jeder gesetzlich zulässigen Form remonstrieren. Dennoch ist es für uns von grösster Wichtigkeit, dass der Abschnitt, betreffend die Lehrergehälter, als besonderes Gesetz, daher getrennt von den übrigen Abschnitten, behandelt und angenommen wird. Der ganze Gesetzentwurf enthält nämlich Gegensätze zum Reichsvolksschulgesetz und auch sonst derartige Bestimmungen, die ihn nach dem Urteil Sachverständiger zur Sanktionsvorlage ungeeignet machen. Dadurch ist die ganze Vorlage gefährdet, und damit die Regulierung unserer Gehälter auf unabsehbare Zeit verschoben.

Im Namen der gesamten Lehrerschaft Krains bitten wir Ew. Exzellenz innigst, mit aller Macht dahin wirken zu wollen, daß die Lehrergehälterfrage aus der Vorlage ausgeschieden und für sich allein behandelt werde.

Režek,

für »Deželno sloven. učiteljsko društvo«.

Slapšak,

für »Slomškova Zveza«.

Kreiner,

für »Krainischer Lehrerverein«.

Otroci blisplodne smeli piti zrnate kave, temveč le dobro mleko s Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo.

Če se pije gorka ali mrzla, vselej je Kathreinerjeva popolnoma neškodljiva, ugajajoča in sproščujoča priprava iz najboljšega sladka jako krapina.

Vprašajte, prosim, o tem Svojega hišnega zdravnika.

Slovenskemu učiteljstvu v Istri!

Prisiljeno povzdigniti svoj glas za zboljšanje gmotnega položaja Istrskega učiteljstva, zbralo se je »Slovensko učiteljsko društvo« dne 18. decembra 1913 v Ricmanjih, kjer sta se sprejela dva veljavna predloga, t. j. I.: naj se nakaže za leto 1913. istrskemu učiteljstvu 40 % draginjsko doklado; II.: s 1. januarjem 1914 naj se uredijo dohodki ljudskošolskemu učiteljstvu tako, da bodo enaki vsakokratnim dohodkom VIII., IX., X. in XI. plačilnega razreda državnih uradnikov.

Odbor je poročal tudi o gibanju med italijanskim učiteljstvom za zgoraj imenovano akcijo, ki je pisмено vabilo Slovane na manifestacijsko zborovanje, ki bi se imelo vršiti že meseca januarja t. l. v Trstu in na katero sta bila izvoljena kot odposlanca in zastopnika slovenskega učiteljstva tov. Venturini in Leonardis.

Izpolnjujoč svojo dolžnost in nalogo občnega zbora je odbor podpisanega društva takoj šel na delo, poročal italijanskemu društvu in Hrvatoma o naših sklepih.

Vprašalo se je dvakrat italijansko učiteljsko društvo po zavlačevanju namenjenega zborovanja, ki bi imelo namen skupno brez razlike narodnosti nastopiti za zboljšanje gmotnega položaja, žal do danes nima odbor odgovora v rokah. Iz tega moramo sklepati, da se je italijansko učiteljstvo — toda ne vse — prisiljeno pod pritiskom od strani italijanskih poslancev umaknilo od nameravanega zborovanja.

Baš zaradi tega se je pojavila med Italijani samimi močna protistruja, ki ne soglaša s postopanjem italijanskega učiteljskega društva in ki je poslala tudi slovenskemu učiteljskemu društvu poziv ter vabi na skupno manifestacijsko zborovanje vsega istrskega učiteljstva, katero se vrši v Poreču dne 12. marca t. l. ob 11. uri predpoludne v restavraciji »S. Remo«.

Cenjeni tovariši in tovarišice!

Odbor slovenskega učiteljskega društva je vzel v seji 4. marca t. l. postopanje pravičnih italijanskih tovarišev z zadovoljstvom na znanje ter sklenil udeležiti se tudi od strani slovenskega učiteljstva v čim večjem številu tega zborovanja.

Zahteva od nas je res prevelika, ker je združeno s precejšnjimi stroški, toda krvava potreba za vsakdanji kruh nas kliče, da se i mi udeležimo zborovanja.

Odbor slovenskega učiteljskega društva za Istro.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Deželno učiteljsko društvo v Ljubljani priredi v soboto, dne 7. marca, drugi poučno-zabavni večer v »Narodnem domu« ob 8. uri zvečer. Predava tovariš Fr. Skulj o temi: **Ponavljalna šola.** Tovariši in tovarišice se vabijo. — Odbor.

Štajersko

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer zboruje v četrtek, 12. marca 1914, ob pol 11. predpoludne pri Sv. Križu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo tov. Mauriča o sanaciji Zavezinih listov. 4. Poslovni red Zaveze, poročila tov. Tomažič. 5. Volitev delegatov za zborovanje Zveze. 6. Predlogi za letošnjo uradno konferenco. 7. Slučajnosti. Priidite vsi, ker vprašanja, ki jih bomo obravnavali, so jako važna. Odbor.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 12. marca, ob pol treh na Gornjskem. Ker je bil zadnjič objavljeni dnevni red nepopoln, zato ga danes popravljamo: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Ob 40letnici S. učit. dr. Referira tovariš I. Jakše. 4. Poročilo odbora o praznovanju društvene 40letnice. 5. O sanaciji Zavezinih listov. 6. Razgovor o novem poslovniku Zaveze. 7. Volitev Zavezinih delegatov. 8. Volitev Zavezinih delegatov. 9. Slučajnosti. Točno ob eni pevski vaji!

K vsi današnji izdaji našega lista je priložen prospekt tvrdke M. Tomec veletrgovina s suknom Mnhovi Gradec, Češko. To solidno in svetovnoznano tvrdko priporočamo najtopleje našim cenjenim naročnikom.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

S končno izrečeno željo v »Poslanem« tovariša Knafliča se popolnoma strinjamo. Naj jo uvažujejo naši naročniki! Spore naj poravnajo med seboj potom okrajnih učiteljskih društev. Ako pa apelirajo na nas, da moramo priobčevati njih »Poslana« ali kaj sličnega, jim tega ne

moremo odrekati, ker za vsebino in obliko sami prevzamejo odgovornost. V obratnem primeru pridemo mi lahko do zamere, ob naročnike in do očitanja, da smo pristranski. Vsemu temu smo se doslej in se bomo morali poslej v lastnem interesu izogibati. — Naj to zadevo ugotovijo posamezne naše organizacije — najbolje deželne zveze in končno Zaveza — ter se naj po takih obveznih sklepih vsi ravnaajo. Tako pridemo do reda na zunaj in na znotraj!

Izjava.

Lastnoročno podpisani se z ozirom na »Poslano« g. V. Pulka na Gorici v »Uč. Tov.« z dne 20. svečana 1914 kot odgovor g. R. Knafliču v Dobju prostovoljno izjavljamo, da sta v »Poslanem« omenjeni poročili v »Učiteljskem Tovarišu« z dne 27. decembra 1913 pod naslovom »Roditeljski shodi v Dobju« in z dne 16. januarja 1914 pod naslovom »Dan treh kraljev v Dobju« ustrezali resnici.

V Dobju, dne 27. svečana 1914.

Ana Bitenčeva, učiteljica. Franica Podlesnikova, učiteljica. Ivan Šerbak, učitelj.

Poslano.*

V obrambo.

V 8. broju »Učiteljskega Tovariša« z dne 20. svečana 1914 me tovariš g. V. Pulko, naučitelj na Gorici, v svojem »Poslanem« neutemeljeno obdolžuje, da baje popravljam v »Slov. Narodu« in »Uč. Tov.« »čarodejno« njegove trinajstletne zanikernosti v Dobju in da baje obsojam v teh časopisih njegovo delovanje in da opozarjam v njih na svojo »veličino« na njegov račun.

Sem v prijetnem položaju na to sledeče odgovoriti:

1. Ni mi znan nobeden dopis v »Slov. Narodu«, s kolim bi se mogla zgornja trditev utemeljiti.

2. Kar se tiče poročila »Roditeljski shodi v Dobju«, priobčenega v »Uč. Tovarišu« z dne 27. XII. 1913, so v njem sicer našteje nekoje neugodne razmere v Dobju, ni pa v njem ničesar povedano, kar bi dalo sklepati na Pulkovo delovanje ali celo na kakšno si bodi njegovo krivdo. V tem poročilu je povedano, da so me te razmere prisilile sklicati shode roditeljev. S tem je vendar jasno rečeno, da tiči vzrok teh neugodnih razmer v roditeljih, ne pa morebiti v učiteljih, oziroma v šolskem vodstvu. Če g. Pulko ni skliceval shodov, je to stvar njegove razsodnosti. Da sem jih bil skliceval jaz, je bila stvar moje razsodnosti. Prišedši v Dobje, sem na podlagi podanih mi informacij od strani cenjenega učiteljstva prav spoznal resničnost pregovora: »Kuj železo, dokler je vroče!«

Namen tega poročila ni bil, koga poveljčavati, a še manjse poniževati ali celo obsojati, temveč to poročilo je bilo v »Uč. Tov.« priobčeno zgolj iz informativnega namena, kar je razvidno iz njegovega stavka: »Ob danih razmerah je torej dobro prirediti shode roditeljev«, to se pravi, naj vsakdo sam presodi, ali kaže na njegovi šoli zlasti ob nastopu službe prirediti shode roditeljev ali ne.

3. Tudi bi mi ne moglo priti niti v sanjah na um, da bi se mogel tovariš g. Pulko čutiti prizadetega v poročilu »Dan treh kraljev v Dobju«. »Uč. Tov.« z dne 16. I. 1914, v kojem se stvarno in resnično primerno opisuje potek te šolske predstave ter ni tovariš g. Pulko v njem nikjer z ničim omenjen, niti ni kaj takega rečeno, kar bi dalo misliti na njegovo osebo. V tem poročilu je pohvalno naglašano sodelovanje učiteljstva iz St. Vida, Planine, Jurklostra in Dobja, ki tvori salonski orkester ter pevski zbor.

Uspehi tukajšnjih lanskil roditeljskih shodov, salonskega orkestra in pevskega zbora so znani tukajšnjemu učiteljstvu, niso pa znani g. Pulku, on torej nima pravice, jih imenovati »papirnaté balončke«. Roditeljski shodi, salonski orkester in pevski zbor niso ničesar »čarodejnega«, temveč so prav primerno praktično sredstvo, delovati na izboljšanje šolskih razmer, za napredek ljudstva, učiteljstva in šolstva sploh.

4. Iz besedila izpodbijanega Pulkovega »Poslanega« bi se mogla raba izraza »zabiti šomaštri« v javnosti meni pripisovati, zato izjavljam, da mi je ta izraz trivijalna tučka, ki se ne strinja z mojim spoštovanjem do vzyišenega, a trpljenja polnega učiteljskega poklica.

5. Kar se tiče nekih »neporavnanih računov«, bodi pojasneno, da bodo ti pobotani, ko bode pravoveliavno dognano, kaj vse in koliko mi bode moral deželni šolski zaklad v zadevi mojega nezakonitega premeščenja plačati in kaj bode spa-

dalo v predmete medsebojnega obračuna z g. Pulkom.

6. Prosim tovariša g. V. Pulka, naj si tukajšnjih poročil ne tolmači drugače, nego kakor so tiskana, naj jim torej med vrsticami ne daje drugačnega pomena, nego ga tisek poočituje. Učiteljski Tovariš je sicer list jugoslovanskega učiteljstva toda ne za obravnavo osebnih zadev, temveč za važnejše zadeve, ki se tičejo šolstva ter splošno naših stanovskih razmer. Dovoljujem si o tej priložnosti prositi uredništvo »Uč. Tov.«, naj blagovoli v prihodnje odklanjati vsa podobna žaljiva »Poslana« in druga priobčenja, ki nas smešijo na znotraj i v javnosti ter so primerna vzbujati i gojiti netovarištvo ali celo sovraštvo in razkol. »Učiteljski Tovariš« nas naj ne razdružuje, temveč nas naj združuje!

V Dobju, dne 27. svečana 1914.

Radoslav Knaflič.

* Za ta spis je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor to zahteva zakon.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Knjigoveznica Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na trdiko

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

obstoja od leta 1883.

Vzorci poštine prosto!

Izredno nizke cene!

Zaloga žilštva in tapetniškega blaga

J. Pogačnik mizarstvo.

Ljubljana, Marije Terezije c. št. 11 (Kolizej)

Zaloga spalnih ter jedilnih sob v različnih : najnovejših slogih :

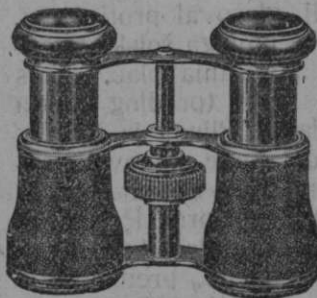
Zaloga otomanov, divanov, žimnic : in otroških vozičkov.

Spalnica v amerikanskem orehu 350 kron.

Obstoječa: 2 dvovratni omari, 2 postelji, 2 nočni omari, en umivalni z marmornasto ploščo in ogledalom

FR. P. ZAJEC, Ljubljana, Stari trg št. 9

Izprašani optik. Zalagatelj c. in kr. armade, vojne mornarice, domobrancev i. t. d.

Očala in ščipalniki natančno po zdravniških predpisih. Toplometri, barometri, mikroskopi, daljnogledi Busch, Goerz, Zeiss i. t. d.

Fotografični aparati itd. Moderno urejena delavnica z električnim obratom.

Ceniki brezplačno.

Tovarniška zaloga priznana najboljših švicarskih ur kakor tudi zlatnine in srebrnine.

Zaloga raznega risalnega orodja za dijake, inženirje, arhitekte itd.

Strogo solidna tvrdka!! Ogromno število pohvalnih pisem na razpolago.

Krasni ceniki na zahtevo zastoj.

Cene solidne! Postrežba točna!

Gramofoni od K 20 — naprej, plošče od K 1:50 naprej vedno v zalogi.